

Erkki Mervaala

Radion uudet muodot Suomessa ja maailmalla

Kandidaatin tutkielma

Journalistiikan ja viestinnän

tutkinto-ohjelma

Tampereen yliopisto

15.8.2015

RADION UUDET MUODOT SUOMESSA JA MAAILMALLA

1. JOHDANTO: MUUTTUVA RADIO 2000-LUVUN SUOMESSA	3
1.1 TUTKIMUKSEN TAVOITE JA AIHEEN RAJAUS	4
1.2 AINEISTO JA MENETELMÄT	5
2. RADION UUDET MUODOT	6
2.1 DAB, DAB+ JA DRM – ANALOGIRADIOTA SYRJÄYTTÄMÄSSÄ	7
2.1.1 ENSIMMÄISEN DIGITAALIRADION SYNTY	7
2.1.2 DAB JA DAB+ MAAILMALLA JA SUOMESSA	8
2.1.3 DIGITAL RADIO MONDIALE – DIGITAALINEN MAAILMANRADIO	12
2.1.4 DIGITAALISEN RADION TULEVAISUUS	13
2.2 INTERNETRADIO	13
2.2.1 INTERNETRADION LYHTY HISTORIA	14
2.2.2 INTERNETRADIO SUOMESSA	14
2.3 PODCAST	17
2.3.1 PODCASTIN SYNTY – KUN ÄÄNI JA BLOGI YHDISTETTIIN	18
2.3.2 PODCAST SUOMESSA	19
2.4 RADIODNS – HYBRIDIRADIO	22
2.5 VISUAL RADIO JA DVBH	24
3. UUSI RADIO VANHAN RINNALLA	25
3.1 INTERNET	25
3.1.1 SUORATOISTO	26
3.1.2 LADATTAVA SISÄLTÖ	27
3.2 DIGITAALINEN VASTAAN ANALOGINEN	27
4. JOHTOPÄÄTELMÄÄ JA TULEVAISUUDENKUVIA	28
4.1 MILLAINEN RADIO ON TULEVAISUUDESSA?	28
4.2 UUSI KILPAILU INTERNETISSÄ	30
5. YHTEENVETO	32
6. LÄHTEET	33

1 JOHDANTO: MUUTTUVA RADIO 2000-LUVUN SUOMESSA

Television uskottiin tappavan radion. Sitten internetin uskottiin tappavan radion. Molemmissa tapauksissa radion asema on muuttunut, mutta vasta 2000-luvulla sen muotoon alkoi tulla muutoksia. Internet-radio, podcastit, erilaiset verkkoon ja digitaalisuuteen liittyvät kokeilut ja uusien formaattien käyttöönotot eivät kuitenkaan missään vaiheessa syrjäyttäneet perinteistä radiota. Todellisuudessa suurin osa kokeiluista jäi kuriositeeteiksi tai saavutti vain pienen yleisön suosion.

2000-luvulle tultaessa digibuumi oli huipussaan. Digitalisiin vastaanottimiin siirtyminen näkyi myös Suomessa, kun päädyimme digitalisoimaan televisiolähetykset. Sama digitaalisuuteen siirtyminen tapahtui monessa muussa maassa myös radion puolella. DAB eli Digital Audio Broadcasting on käytössä tätä nykyä ainakin jossain muodossa 43 eri maassa.

Esimerkiksi Norjassa digitaalinen radio on jo lähestulkoon korvannut perinteisen FM-radion. Iso-Britanniassa nyt jo vanhentuneeseen DAB-formaattiin satsattiin paljon, mutta se ei saanut osakseen suurta suosiota (Lax, 2014). Tanska on DABin käyttöönoton epäonnistuttua siirtymässä vanhentuneesta formaatista uudistettuun formaattiin eli DAB+:aan (Möller, 2015). Suomessa kuunnellaan yhä FM-radiota, mutta internet ja nettiradiot ovat lisänneet vuosi vuodelta suosiotaan.

Samaan aikaan 2000-luvun alussa internetin yleistyessä radio-ohjelman ei tarvinnut enää olla sidottu sen lähetysaikaan. 2000-luvun puolivälissä termi ”podcast” alkoi vakiintua tarkoittamaan internetin välityksellä ladattavaa, verkkoon erityisesti tuotettua, mp3-muotoista radio-ohjelmaa. Niin suuret mediatalot kuin kotonaan ohjelmiaan äänittävät riippumattomat indie-tuottajat ottivat formaatin omakseen sen tarjoaman suuren potentiaalin innoittamina.

”Lähetysajaton radio” ei sekään korvannut perinteistä lähetysvirtaa, vaan siitä tuli ennemminkin lisävaruste, uusi tapa jaella sisältöä, joka tuotetaan lähtökohtaisesti radiota varten. Lisäksi tekijänoikeudelliset seikat ovat tuoneet uusia haasteita internetin kautta julkaistavaan sisältöön. 2000-luvun aikana tekijänoikeusjärjestöt

alkoivat vaatia suuria korvauksia radiosoiton lisäksi internet-sisällöstä, mikä johti hetkellisesti internetradiokanavien hiljenemiseen.

Yle Areenan kaltaiset palvelut ovat hämärtäneet radion eri formaattien rajoja. Sama kolmen tunnin mittainen ohjelma, joka tuli aamulla radiosta niin FM-taajuuksilta kuin internetsuoratoistona voi löytyä keskipäivällä kokonaisuudessaan kuunneltavana Areenasta, ja parhaat palat siitä voivat olla jopa ladattavissa omalle koneelle.

1.1 Tutkimuksen tavoite ja aiheen rajaus

Tutkimuksessani pyrin luomaan mahdollisimman kattavan kuvauksen siitä, minkälaisia uusia radion muotoja 2000-luvun Suomessa on ollut ja mitkä niistä ovat jääneet elämään. Työni alussa tarkastelen radion uusia muotoja formaattikohtaisesti historian näkökulmasta. Käsittelen niitä myös niin teknisesti kuin käytettävyyden kannalta, minkä lisäksi avaan käsitteitä ja pyrin poistamaan joitakin syvälle juurtuneita vääriä uskomuksia eri formaatteihin liittyen.

Tässä yhteydessä yhtenä päätarkoitukseni on selvittää, miten radion uudet muodot ovat syntyneet ja tulleet Suomeen. Tulen vertaamaan myös maiden välisiä eroja formaattien käyttöönotossa, sillä se on olennainen tekijä formaatin suosion ja käyttöasteen määrittämisessä.

Vaikka tutkimukseni pääpaino on Suomessa, on muun maailman tilanteen kartoittaminen vähintäänkin yhtä tärkeää. Moneen formaattiin Suomi on tullut mukana jälkijunassa, eikä näin ollen vain suomalaista näkökulmaa käsittelemällä voi saada todellista kuvaa tietyn formaatin suosioista ja kehityksestä. Silti esimerkiksi Yhdysvalloissa suosittu satelliittiradio on jäänyt formaattirajauksen ulkopuolelle.

Toinen tärkeä pohdinnan aihe on yleisön suhde radioon. Radion muuttuva formaatti on luonut vahvan jaottelun radion kuuntelun ja radio-ohjelman kuuntelun välillä. Tähän liittyy erityisesti internetin mahdollistama lähetysvirtaa rikkova, koska tahansa tapahtuva eli ”on-demand”-kuuntelu. Podcastien ja muiden ladattavien tai verkon kautta uudelleenkuunneltavien ohjelmien kasvu on luonut uuden käsitteen: lähetysajaton radio. Ovatko nämä kaksi eri kuuntelemisen tapaa samanarvoisia?

Jatkan samalla aiemman tietojenkäsittelytieteiden kandidaatin tutkielmani ”Podcastin nykytila ja tulevaisuus Suomessa” maailmassa, mutta podcastin lisäksi avaan monia muita radio 2.0 tai new radio -käsitteiden alle listattuja radion ilmenemismuotoja. Näitä voivat olla myös monet kokeilun tasolle jääneet formaatit sekä menestyneemmät, kuten myös suoratoistoon perustuvat nettiradiot.

Radion uusissa muodoissa keskityn pääasiassa muutamaan eri formaattiin, jotka ovat DAB (Digital Audio Broadcasting) ja DAB+, podcast ja RadioDNS ja mahdolliset muut hybridiformaatit. Edellä mainittujen lisäksi käsittelen muutamaa esimerkkitapausta formaateista, jotka jäivät lähinnä ideatasolle, eivätkä missään vaiheessa saavuttaneet suurempaa osuutta formaattien markkinoista.

Lopuksi esittelen muita mahdollisia tulevia radion muotoja, kuten verkkostreamaamiseen eli suoratoistoon ja siirrettävään kuunteluun perustuvat formaatit. Pohdin myös radion ja radion kuuntelun tulevaisuudenkuvia, digitaalisen ja analogisen suhdetta ja mahdollisen hybridiradion tulevaisuutta.

Tutkielmaani varten hankin tutkimusdataa tasavertaisen kattavasti jokaisesta formaatista samalla pitäen huolen siitä, että saan näihin formaatteihin Suomen näkökulman. Haastatteluja ja artikkeleita ja muita julkaisuja hyödynnän suhteellisen tasaveroisesti. Analysoidessani ja tehdessäni johtopäätelmiä alan tulevaisuudesta annan suunvuoroa enemmän haastateltaville artikkeleiden sijaan.

1.2 Aineisto ja menetelmät

Tutkielman aineisto koostuu usean eri artikkelin ja tutkimuksen lisäksi myös radioalan asiantuntijoiden kanssa tehdyistä haastatteluista. Tutkimukseen haastattelin Tampereen yliopiston dosentti Marko Ala-Fossia, Radiomedian toimitusjohtaja Stefan Mölleriä ja Ylen Radion suunnittelupäällikkö Anne Haajaa. Kirjallisuutta edustavat pääasiassa Andrew Dubberin *Radio In The Digital Age* (2014) ja Nermeksen *Yhteisömedia* (2013). Edellä mainittujen lisäksi hyödynnän podcastingia käsittelevässä osiossa Tampereen yliopistolle aiemmin tekemääni tutkielmaa.

Teemahaastattelujeni tarkoituksena oli selvittää nimenomaan näkemyksiä radion uusien muotojen menestykseen ja sen puutteeseen. Minkälaisia ajatuksia uudet formaatit ovat aikanaan herättäneet ja miten niihin suhtaudutaan tätä nykyä?

Haastatteleman Tampereen yliopiston dosentti ja yliopistonlehtori Marko Ala-Fossi edustaa akateemista, tutkimuksellista näkemystä radion muotoihin. Hän on tehnyt kirjoittanut aiheeseen liittyviä julkaisuja, joista moni löytyy myös tämän tutkielmani lähdeluettelossa. Yleisradion suunnittelupäällikkö Anne Haajaa haastattelin saadakseni tarkemman kuvan Ylen roolistar radion uusien muotojen kehityksessä. Kaupallisen puolen näkemystä ja asiantuntijuutta edustaa Radiomedian toimitusjohtaja Stefan Möller, joka toimii myös eurooppalaisen radioalan liiton Association Européenne Radios (AER) puheenjohtajana.

Teemahaastattelujen kysymykset eroavat toisistaan haastateltavan mukaan. Möllerin kanssa keskustelin enemmän kaupallisista seikoista, kun taas Ala-Fossin kanssa puhuimme eri formaattien teknisistä seikoista, hybridiformaateista ja suurelle yleisölle tuntemattomista formaattikokeiluista. Anne Haajan kanssa keskustelussa nousivat esille Ylen yleiset linjaukset ja painotuksen kohteet.

2 RADION UUDET MUODOT

Radion uusilla muodoilla tarkoitan tässä tutkielmassani kaikkia niitä teknisiä formaatteja, joita on otettu käyttöön radion rinnalle tai joilla on jopa pyritty korvaamaan perinteistä ULA- eli FM-radiota. 2000-luvulla lanseerattiin lukuisia uusia tapoja kuunnella ja toteuttaa radio-ohjelmia, niin internetissä kuin sen ulkopuolellakin.

Tässä kappaleessa keskeisimmässä osassa ovat neljä olennaisinta maailmalla käyttöön otettua radion formaattia, jotka ovat digitaaliradio, internetsuoratoisto, podcast ja hybridiformaatit, kuten RadioDNS. Näkökulma laajenee Suomen ulkopuolelle osittain vertailun vuoksi, mutta myös formaattien historian vuoksi. Samalla avaun formaatteihin liittyviä käsitteitä ja teknisiä ominaisuuksia.

2.1 DAB, DAB+ ja DRM – Analogiradiota syrjäyttämässä

Tässä kappaleessa keskiössä ovat kolme eri digitaalisen radion formaattia: DAB, sen päivitetty muoto DAB+ ja pienemmässä mittakaavassa tunnettu, mutta maailmanlaajuinen Digital Radio Mondiale eli DRM.

Digitaalinen radio eroaa analogisesta, FM- tai AM-taajuuksiin perustuvasta radiosta siten, että analoginen lähetys on jatkuvaa sähköisten signaalien virtaa, kun taas matemaattisesta koodauksesta koostuva digitaalinen signaali lähetetään lohko-osioina. Digitaalinen signaali on helpompi virittää matemaattisen tarkkuutensa vuoksi, mutta se on myös lohko-rakenteensa vuoksi alttiimpi häiriöille.

2.1.1 Ensimmäisen digitaaliradion synty

Digital Audio Broadcasting eli DAB on käsittelemistäni formaateista selkeästi vanhin, sillä sen kehitystyö alkoi 1980-luvulla, ja ensimmäiset lähetykset kotiyhteisölle kuultiin vuonna 1995 (Lax et al. 2008, 4). Samalla se on valituista formaateista ainut, joka edustaa selkeästi jo vanhentunutta teknologiaa.

DAB perustuu MPEG-1 Audio Layer II ("MP2") -kodekkiin, joka syntyi osana EU147-projektia. Se oli ensimmäinen DMT-modulointiin (Discrete Multitone) perustuva standardi. Tietoa pystyttiin siirtämään useilla, toisiaan häiritsemättömillä taajuuskanavilla yhtä aikaa. Nykyisin tämä tekniikka on käytössä valtaosassa digitaalisissa kommunikaatiojärjestelmissä. Digitaalinen formaatti mahdollisti myös äänen lisäksi kaikenlaisen metadatan, kuten ohjelmatietojen lähettämisen äänen rinnalla. Ensimmäiset DAB-testilähetykset tehtiin vuonna 1990, ja ensimmäiset yleisödemostraatiot tehtiin vuonna 1993 Iso-Britanniassa.

2000-luvun puolivälissä kehitetyt DABiin pohjalta rakennetut standardit Digital Multimedia Broadcasting (DMB) ja DAB-IP tarjoavat myös mahdollisuutta vastaanottaa matkapuhelimella radio- ja tv-lähetyksiä, sillä ne tukevat MPEG 4 AVC- ja WMV9 -videokodekkeja. DMB-formaatti on käytössä Etelä-Koreassa, Ranskassa

ja Norjassa. DAB-järjestelmän päivitetty versio DAB+ julkaistiin helmikuussa 2007. Uudistuksen myötä äänenlaatu parani, kun audiokoodekiksi¹ tuli HE-AAC v2 (eAAC+). Lisäksi DAB+ sisälsi tuen MPEG Surround -ääniformaatille ja paremman virheenkorjauskoodauksen (Worlddab.org 2013).

Vanhat DAB-vastaanottimet eivät ole eteenpäin yhteensopivia eli niillä ei voida vastaanottaa DAB+-muotoisia lähetyksiä. Yhtä radiokanavaa voidaan lähettää yhdessä muodossa: DAB tai DAB+. Kuulija vastaanottaa kanavan siinä formaatissa, missä se on lähetetty. Ohjelmia tuottavat tahot voivat kuitenkin sekoittaa molempia DAB- ja DAB+-ohjelmia samassa lähetysvirrassa. Tämä on mahdollista kanavapaketoinnin avulla. Limitetty signaali eli multiplex tai ”mux” vie yhden FM-radiokanavan verran kaistaa, mutta voi sisältää lukuisia digitaalisia kanavia. Yhteen muxiin mahtuu noin kymmenen DAB-kanavaa. Mikäli kaikki kanavat samassa muxissa ovat DAB+-muodossa, kanavia mahtuu noin 20. (Hagerup 2015A)

2.1.2 DAB maailmalla ja Suomessa

Digitaalinen radio on tehnyt tuloaan hitaasti ympäri maailman, mutta eniten kasvua on nähty Euroopassa. Harva maa haluaa enää panostaa formaattiin ja vielä harvempi haluaa korvata sillä FM-lähetykset. Silti Stefan Möllerin mukaan on yhä maita, jotka haluavat sulkea FM-verkon ja vaihtaa sen DABiksi. Hän pitää FM-lähetysteknologiaa niin hyvin toimivana, ettei hän ymmärrä, miksi se pitäisi sulkea digitaalisen jakelumuotoa tieltä. DAB on kömpelö, raskas ja kallis, vaikka se on digitaalinen (Möller 2015).

Iso-Britannia oli ensimmäinen maa, johon syntyi suuri määrä DAB-tarjontaa. DAB-vastaanottimet tulivat kauppoihin vuonna 1999. Tuolloin brittiläisen digitaalisen kaupallisen toimijan Digital Onen johtaja Quentin Howard väitti, että koska kaikki media digitalisoituu, olisi epärealistista ajatella, että analoginen radio voisi pitää pintansa vielä kymmenen vuoden päästä (Lax et al. 2008, 5–6). Vuoteen 2001 mennessä yli 50 kaupallista ja BBC:n tuottamaa palvelua oli saatavilla Lontoon

¹ audiokoodekki eli pakkauksenhallinta on tietokonealgoritmi, joka pakkaa tai purkaa äänisignaalia

alueella. Iso-Britannia oli pitkään DAB-radion johtava maa maailmassa, Norjan ja Tanskan tullessa perässä (Lax 2014, 2–3).

Sittemmin Iso-Britanniassa DABin suosio on laskenut (Lax 2014 12–14).

Kulttuuriministeri Ed Vaizeyn mukaan aika ei ole vielä kypsä vaihtaa kokonaan DAB-radioon (McCarthy 2015). “On paljon pyydetty, että ihmiset, joilla on viisi tai 10 FM-radiota kotonaan lähtisivät hankkimaan kymmentä digitaalista radiota”, Vaizey sanoi Panjab Radiolle antamassaan haastattelussa maaliskuun alussa. Lisäksi The Department for Culture Media and Sport (DCMS) varmisti 24. maaliskuuta analogisiin radiolupiin viiden vuoden pidennykset kolmelle koko maan kattavalle kaupalliselle kanavalle ja 60 paikallisradiolle (A516digital.com).

Vuonna 2015 Norja on mennyt kaikista muista maista ohi digitaalisen radion osalta. Vuoteen 2017 mennessä Norjassa luovutaan kokonaan FM-lähetysistä digitaaliseen radioon. Torstaina 16. huhtikuuta 2015 Norjan kulttuuriministeriö ilmoitti, että seuraavan kahden vuoden aikana Norja aikoo sulkea kansallisen FM-verkoston. Kanavien varsinainen sulkeminen tapahtuu maakunnittain alkaen 17. tammikuuta 2017 Nordlandin maakunnasta ja päättyen pohjoisimpien Tromsin ja Finnmarkin maakuntiin 13.12.2017. (Regjeringen.no 2015)

Norjan yleisradioyhtiö NRK, P4 Group ja SBS Radio katkaisevat kaikki FM-läetykset samanaikaisesti kahdessa kuudesta maakunnasta. Neljässä maakunnassa NRK Radio tekee siirtymän kuitenkin ennen muita. Norjan yleisradioyhtiö NRK:n DAB-kattavuus on 99,5 prosenttia. Kaupallisilla kanavilla kattavuus on 92,8 prosenttia ja yhteisöradioilla 50 prosenttia.

Norja aloitti siirtymän DABIin vuonna 1995. Viimeisen kahden vuoden aikana Norjaan on pystytetty kaksi kansallista ja useita paikallisia DAB-verkostoja. TNS Gallupin suorittaman tutkimuksen mukaan 56 prosenttia radion kuuntelijoista kuuntelee digitaalista radiota päivittäin ja 55 prosentilla kotitalouksista on käytössään vähintään yksi DAB-radio. Norjassa DAB-radion kattavuus on jo suurempi kuin FM-radion. DAB tarjoaa 22 koko maan kattavaa kanavaa. Koko maan kattavia FM-kanavia Norjassa on viisi.

(Hagerup, 2015B)

Tanska aloitti kotimaiset DAB-lähetyksensä täydessä mittakaavassa vuonna 2002 paikallisen yleisradioyhtiö DR:n toimesta. Vuonna 2008 niin Iso-Britanniassa kuin Tanskassa DAB-verkon peitto oli vähintään 85 prosenttia (Lax et al. 2008, 9). Nyt Tanskan hallitus on kuitenkin todennut, että DAB-teknologia on huono ja aikansa elänyt (Möller 2015). DAB-verkko aiotaan sulkea ja tilalle tulee DAB+. Tämä luonnollisesti johtaa lisäkuluihin ja jälleen uusien vastaanottamien hankintaan. DAB-kanavat vaihtuvat DAB+-muotoon vuoden 2016 loppuun mennessä.

Vaihdosta analogisesta digitaaliseen on valmisteltu Tanskassa jo useamman vuoden ajan, mutta lopullinen päätös viivästynyt useita kertoja. Tanskan kansanedustuslaitos Folketinget päätti tammikuussa siirtää päätöstä DAB+:aan vaihtamisesta. Päätöksen siirtäminen johtui radiotoimitsijoiden keskuudessa vallitsevasta skeptisestä ilmapiiristä ja halusta säilyttää FM-lähetykset (Mediawatch.dk). Silti DR sai maaliskuun 2015 alussa viimeisenkin kanavansa P4:n siirrettyä DAB+-muotoon (Dr.dk 2015).

Alun perin Tanskan FM-verkon oli määrä sulkeutua vuoden 2019 loppuun mennessä, mikäli vuoden 2018 puoliväliin mennessä vähintään puolet radion kuuntelusta tapahtuu digitaalisesti. 28. huhtikuuta Tanskan kulttuuriministeriön verkkosivuilla kerrottiin lisäyksestä suunnitelmaan, jonka mukaan puolueet seuraavat digitaalisen radion kehitystä ja päättävät FM-radion lakkauttamisesta vasta sitten, kun puolet kuuntelusta tapahtuu digitaalisesti. Kulttuuriviraston mukaan digitaalisen radion kuuntelu on tällä hetkellä 26 prosenttia. Tanskan kulttuuriministeri Marianne Jelvedin mukaan FM-taajuuksien sulkeminen on vääjäämätöntä, mutta digitaalinen radio tarvitsee lisää kuuntelijoita. (Kum.dk 2015)

24. kesäkuuta Ruotsin hallitus päätti pysäyttää hankkeen radiolähetyksen täydellisestä digitalisoinnista eli siirtymisestä DAB+-lähetyksiin. Edellisen hallituksen käynnistämän selvityksen oli tarkoitus luoda suunnitelma analogisen FM-verkon sulkemiseksi vuonna 2022. Joulukuussa 2014 jätetyn mietinnön mukaan digitaalisen maaverkon rakentaminen olisi aloitettu vuonna 2016 ja analoginen radioverkko suljettu vuonna 2022 tai viimeistään 2024. Kulttuuri- ja demokratiaministeri Alice Bah Kuhnken kirjoituksessa päätöksen syyksi kerrotaan muun muassa FM-

taajuuksien tärkeys hätä- ja vaaratilanteissa sekä koko maan kattavan digitaalisen jakeluverkon pystyttämisen hankaluus. (Karvonen 2015)

Suomessa Nokia aloitti DAB-teknologian tutkimuksensa vuonna 1992. Yle ja Nokia tekivät yhteistyötä vielä 1990-luvun puolivälissä, kunnes Nokia vetäytyi projektista vuonna 1996. Syinä olivat DAB-teknologian vaatimaton datasiirtopotentiaali ja rajalliset multimediamahdollisuudet. (Ala-Fossi 2012, 114–115)

DAB-palvelua on tarjonnut vain Yle. Virallinen päätös lähetysten digitalisoimisesta tehtiin toukokuussa 1996. Toiminta alkoi vain digitaalisina palveluina vuoden 1998 lokakuussa. Radio Peiliä oli mahdollista kuunnella myös kanavan internetsivuilla suoratoistona, minkä lisäksi sivuilla oli mahdollista kuunnella monia kanavan juttuja. Yksityisten kanavien näkökulmasta DAB oli vahvasti Yle-vetoinen projekti, joka jätti yksityiset ja kaupalliset radiotahot ulkopuolelle. Parhaimmillaan Yle tarjosi 12 radiokanavaa DAB-formaatissa Etelä-Suomen tiheimmin asutetuilla alueilla. (Ala-Fossi 2012, 115–116)

Digiradion suosio oli kuitenkin vähäistä ja verkon kattavuus jäi noin 40 prosentin tasolle. Vuonna 2001 YLE päätti, ettei DAB-verkkoa laajenneta. Vuoteen 2004 mennessä DAB-vastaanottimia oli myyty alle 1000 kappaletta. YLE lopetti DAB-lähetykset 31. elokuuta 2005 (Ala-Fossi 2012, 117). Yleisradion suunnittelupäällikkö Anne Haajan mukaan DAB oli Yleltä epäonnistunut kokeilu (Haaja 2015).

Ala-Fossin mukaan Nokian vetäytymisellä DAB-projektista oli myös vaikutusta DABin epäonnistumiseen Suomessa. Pienessä maassa suuren yrityksen päätös vaikutti paljon. On todennäköistä, että Nokian oli alun perin myös tarkoitus valmistaa DAB-vastaanottimia Suomen markkinoille. Tämän kariuduttua Yle jäi hankalaan asemaan, sillä edullisia vastaanottimia saapui markkinoille vasta vuonna 2003 (Ala-Fossi 2012, 123).

,

2.1.3 Digital Radio Mondiale - Digitaalinen maailmanradio

DRM eli Digital Radio Mondiale alkoi samannimisen, ei-kaupallisen järjestön projektina 1990-luvun lopulla. Alun perin järjestelmän tarkoitus oli ”digitalisoida” AM-lähetystaajuuksia 30 megahertsiin asti. Ensimmäinen DRM-järjestelmän tekninen määritelmä DRM30 julkistettiin European Telecommunications Standards Institutin (ETSI) toimesta vuonna 2001. Avajaislähetys tehtiin Genevessä, Sveitsissä 16. kesäkuuta 2003 Kansainvälisen televiestintäliiton (ITU) Maailmanradio-konferenssissa.

DRM-konsortioon kuuluu lähetys- ja verkkotoiminnan tahoja, lähetin- ja vastaanotinvalmistajia, yliopistoja, lähetystoiminnan liittoja ja tutkimuskeskuksia. Tällä hetkellä konsortioon kuuluu yli sata jäsentä ja sillä on tukijoita yli 39 maasta (Drm.org, 2015).

DRM laajeni vuonna 2005 toimimaan myös VHF-lähetystaajuuksilla, josta alettiin puhua nimellä DRM+. Sen avulla lähetystaajuuden skaala vaihtelee 30 ja 300 megahertsin välillä. Uudemmallalla standardilla on myös MPEG Surround -tuki.

Teknisiltä ominaisuuksiltaan DRM on tehokkaampi kuin AM tai FM, ja se tarjoaa mahdollisuuden lähettää korkeampilaatuista ääntä käyttäen useita eri MPEG-4 audiokoodausformaatteja. Koska kyseessä on digitaalinen media, voidaan DRM:n avulla lähettää myös muuta dataa kuin ääntä.

DRM-lähetysten kuuntelemiseen tarvitaan joko DRM-radio tai kuunteluun soveltuva AM-radio, joka kytketään tietokoneeseen. Tietokoneella kuunneltaessa tarvitaan myös purkuohjelma. Lähetysten koodaaminen ja koodauksen purkaminen tapahtuu digitaalisen signaalin prosessoimisella, johon pystyvät myös halvat ja vanhat tietokoneet erinomaisesti.

DRM:n tekninen standardi on saatavilla ilmaiseksi ETSIn kautta. Myös ITU on antanut hyväksyntänsä formaatin käytölle valtaosassa maailmaa. Tällä hetkellä DRM-lähetyksiä tuottavat muun muassa All India Radio, BBC World Service, Deutsche Welle, RTÉ Radio, RAI ja Voice of Russia. Suomessa DRM-lähetyksiä ei ole, mutta niiden kuunteleminen on kuitenkin mahdollista.

Viime aikoina DRM on kerännyt suosiota muun muassa Etelä-Amerikassa, Afrikassa ja Aasiassa. Esimerkiksi toukokuun lopulla Intian pääministerin hallinnon valtiosihteeri Jitendra Singh vihki käyttöön voimakkaan 300 kilowatin DRM-lähettimen Radio Kashmirin käyttöön Jammussa. Uusi lähetin lähettää All India Radion ohjelmavirtaa kaikkialle osavaltioon ja sen jopa rajojen ulkopuolelle (Drm.org 2015b).

2.1.4 Digitaalisen radion tulevaisuus

Digitaalinen radio elää vahvaa murrosvaihetta. Vaikka DAB-radion kustannukset ovat jo paljon matalammat kuin aiemmin, on se silti yhä kalliimpi kuin perinteinen radio niin kuluttajille kuin palveluiden tuottajille (Lax et al. 2008 10). Toistaiseksi FM-taajuuksista ei vielä haluta luopua valtaosassa maista. Silicon Republic uutisoi toukokuussa, ettei Irlanti aio luopua FM-lähetyksistä (Kennedy 2015). Toukokuussa Etelä-Afrikan hallitus linjasi, että DAB- ja DRM-lähetysten kehittämistä jatketaan, mutta FM-taajuuksien sulkemista ei aiota toteuttaa (Digital Radio FM Europe 2015). Aika näyttää, seuraako muu maailma Norjan esimerkkiä.

Lisäksi on myös huomioitava, että termi digitaalinen radio voi tarkoittaa DABin ja DRM:n kaltaista digitaalista radiolähetystä, mutta viime aikoina sen on katsottu tarkoittavan myös internetin avulla välitettyjä radio-ohjelmia (Möller 2015).

2.2 Internetradio

Internetradiolla tarkoitetaan perinteisesti suoratoistona kuunneltavaa radiokanavaa tai -ohjelmaa, jota voi kuunnella internetin välityksellä joko selaimen tai toisto-ohjelman välityksellä. Internetradiota voi olla joko aikaan sidottu, ”suora” lähetysvirta, joka jatkuu aikataulunsa mukaan kuulijasta riippumatta, tai ennalta nauhoitettu ohjelma, jota kuunnellaan koska tahansa. Suomessa esimerkiksi Yle Areena tarjoaa molempia vaihtoehtoja: Radiokanavia voi kuunnella suorana tai jälkikäteen Areenan verkkosivuilla.

Internetradio on viime vuosina siirtynyt vahvasti myös sosiaaliseen mediaan. Radio-ohjelmat näkyvät ja kuuluvat Facebookissa, Twitterissä ja jopa Instagramissa. Näin radiokanavat pyrkivät olemaan yhteydessä yleisöihinsä, markkinoimaan ohjelmia,

kuulijakilpailuja ja hyödyntämään uusia vuorovaikutusmahdollisuuksia, kuten kanavakohtaisia chat-huoneita. (Dubber 62–65).

2.2.1 Internetradion lyhyt historia

Ensimmäisenä internetissä toimivana radiokanavana pidetään vuonna 1993 Carl Malamudin lanseeraamaa Internet Talk Radiota, jossa aluksi keskityttiin puhumaan tietokoneisiin liittyvistä aiheista (Media.org 2015) Seuraavana vuonna yhdysvaltalaiset radiokanavat WXYC (WXYC 2015) ja WREK (WREK 2015) alkoivat testaamaan omia internetlähetyksiään.

Vuonna 1995 Progressive Networksin julkaisema RealAudio oli ensimmäinen sovellus, joka hyödynsi digitaalista pakkaamista. Lopputuloksena oli äänenlaadultaan AM-radion kaltainen, lähestulkoon reaaliaikainen lähetyformaatti. RealAudion esimerkkiä seuraten muun muassa Microsoft ja Nullsoft alkoivat julkaista äänen suoratoistoa tukevia sovelluksia.

1990-luvun lopulla internetradio alkoi kiinnostamaan myös kaupallisia tahoja. Scott Bournen perustama ensimmäinen vain internetissä toimiva NetRadio.com loi pohjan monille tuleville internetradiota tuottaville tahoille. Vuonna 1996 Virgin Radio - Londonista tuli ensimmäinen radiokanava Euroopassa, joka lähetti koko ohjelmavirtansa niin FM-taajuuksilla kuin internetin välityksellä 24 tuntia päivässä.

2000-luvulla internetradiosta alkoi tulla osa valtavirtaa. Suuret radioalan toimitsijat tuottivat nettiradiosisältöä. Vuonna 2003 Aribtroman tutkimuksen mukaan satunnaisia kuuntelijoita oli ollut jo yli 100 miljoonaa (Kalliokoski 2003). Nykyisin internetradioita tarjoavat niin kaupalliset tahot kuin yleisradioyhtiöt ja esimerkiksi Spotifyn ja iTunesin kaltaiset musiikkisovellukset.

2.2.2 Internetradio Suomessa

Vuonna 1995 Veli-Antti Savolaisen perustama www.nettiradio.fi oli ensimmäinen internetradio Suomessa. Pian sen jälkeen Ylen Radio Mafia avasi omat internetsivunsa. Vuonna 1996 Kiss FM mahdollisti radiolähetyksen kuuntelemisen RealAudio-muodossa. Yleisradio toi ensimmäistä kertaa radiouutisensa internetiin

kuunneltaviksi 1.10.1996 RealAudio-muodossa. Tekijänoikeussyistä kanavan musiikkiohjelmia ei lähetetty Internetin kautta.

”Yleisradion radiouutiset ovat tästä päivästä lähtien kuultavissa myös Internetissä, minkä lisäksi Radio Finlandin uutis- ja ajankohtaispainotteinen satelliittikanava on kuultavissa Internetissä suorana lähetyksenä. Myös Teksti-TV:n uutis- ja urheilusivut ovat nyt Internetissä.” (Kallio 1996)

Samana vuonna Mikkelin kaupungin omistaman Otavan Opiston, Yleisradion ja itäsuomalaisen yhteistyöverkoston journalistinen verkkomedia Nettiradio Mikaeli, jonka ”tavoitteena oli kehittää formaatti, jonka avulla ns. perinteisille radio-ohjelmille olisi voitu taata pidempi elinkaari verkkoon tehtynä rinnakkaisverkostona”. Suuri osa Mikaelin ohjelmistosta oli on demand -sisältöä, mutta se lähetti myös reaaliaikaista videokuvaa noin kahden tunnin lähetyksinä.

Lokakuussa vuonna 1998 digiradion yhteydessä Yleisradion Radio Peili aloitti lähetyksensä. Vuonna 1999 Ylen Radio Mafia alkoi kuulua internetissä. Vuoden 2000 syyskuussa Radio Helsinki lähetti suoratoistona 17 päivän mittaisen projektiradion, jonka jälkeen kanava toimi vain nettiradiona ennen paluutaan FM-taajuuksille 1.3.2001.

Vuoden 2001 lopulla tapahtui mielenkiintoinen käänne nettiradioiden kehityksessä, kun suuret kaupalliset radioasemat lopettivat nettilähetyksensä tekijänoikeusmaksuista syntyneen erimielisyyden takia. STT:n mukaan tekijänoikeus Gramex vaati 5 000 – 6 000 markan korvauksia kuukaudessa. Silloinen Gramexin toimitusjohtaja Hannu Marttila perusteli korvauksia siten, että internet on oma jakelukanavansa, joka lisää radion kuuntelijapotentialiaa. Radio Helsinki jäi ainoaksi kaupalliseksi kanavaksi, joka tarjosi lähetystään myös internetin välityksellä. Sama kehitys näkyi myös Yhdysvalloissa, kun uudet tekijänoikeudelliset korvaussäädökset astuivat voimaan 21. toukokuuta 2002 (Laine 2001).

Ongelmat Gramexin kanssa saivat lopulta myös Ylen lopettamaan neljän musiikkiradiokanavansa YleX:n, YleQ:n, Radio Finlandin ja Radio Extremin suoratoiston internetissä 31.12.2003 (Holopainen 2002). Internetissä jatkoivat kuitenkin puhepainotteiset Yle Radio Peili, Yle Multifoorum ja Yle Arkki.

Kesäkuussa Yle ilmoitti keskittävänsä kaiken verkossa tapahtuvan suoratoiston kesäkuun 15. avattavaan Yle Areena -verkkopalveluun. Yle sopi saman vuoden toukokuussa tekijänoikeusjärjestöjen Teoston ja Gramexin kanssa verkossa lähetettävästä musiikista (Karvonen 2007, Poutanen 2007).

Tiistaina 26.6.2007 Teosto ja Suomen radioiden liitto sopivat musiikin käytöstä radioasemien nettisivuilla. ”Liikevaihtopohjainen sopimusmalli kattaa nyt myös kanavien rinnakkaislähetys netissä” (Mäki 2007). Radio Nova, Iskelmäradio, Voice ja NRJ avasivat rinnakkaislähetys heti tiistaina 26.6.

”Onhan se ollut kummallista, että Suomessa on voinut kuunnella ulkomaisia nettiradioita, mutta ei suomalaisia”, kommentoi Suomen Radioiden Liiton puheenjohtaja Leena Ryynänen.

Vuonna 2007 nettiradiot alkoivat rantautua myös Nokian puhelimiin. Seuraavana vuonna Yle Arenassa siirryttiin Windows Media -muodosta mpeg-4/.264-formaattiin ja Areenan mobiilisovellusversio julkaistiin iPhonelle (Linnake 2008). Finnpanelin tutkimuksen mukaan vuonna 2008 joka kymmenes kuunteli radiota perinteisen pöytäradion lisäksi internetin välityksellä. Matkapuhelinta radion kuuntelemiseen käytti seitsemän prosenttia suomalaisista (Nikulainen, K. 2009).

Sittemmin Yle Areena on tullut sovelluksena saataville iPhonen lisäksi myös muun muassa iPadille, Android-laitteille, älytelevisioihin sekä pelikonsoleille, kuten PlayStation 3:lle. Vuonna 2013 Yleisradio toi myös suorat televisiolähetysensä Areena-palveluun (Digitoday.fi 2013)

Ylen radion suunnittelupäällikön Anne Haajan kertoman mukaan Yle Areenan suorilla lähetyksillä on kuulijoita ja katsojia verkkoselaimen välityksellä noin 150 000 viikossa. Mobiililaitteilla luku on noin 100 000. On-demand-katsojia ja -kuulijoita on verkkoselaimella noin 200 000 ja mobiililaitteilla noin 70 000.

Vuonna 2014 julkistettiin suomalaisen internetradion kannalta merkittävä uusi palvelu Radiot.fi. Haajan mukaan Radiot.fi-projektissa on asti ollut mukana Yleisradio ja kaupalliset tahot. Palvelu on käytettävissä Radiot.fi-verkkosivujen kautta, minkä lisäksi sille on iOS-, Android, ja Windows Phone -sovellukset. Palvelua kehitetään jatkuvasti, ja sen kehityslistalla on muun muassa autokuuntelu. (Digitoday.fi 2014)

2.3 Podcast

Toisin kuin digitaalinen radio tai internetin suoratoistoradio, podcast ei formaattina liity millään tavalla lähetysvirtaradioon. Päinvastoin, se on tuonut mukanaan mallin ”lähetysajattomasta radiosta”, jossa kuulija voi itse päättää, koska kuuntelee ohjelmaansa.

Pelkistettynä podcast on joko ääni- tai videotiedosto, jonka voi tilata internetin avulla oman syötteesä (feed) kautta tilauslaitteeseen, kuten älypuhelimien tai tietokoneeseen.

Toisin kuin usein luullaan, sanana podcasting ei ole yhdistelmä sanoja ”iPod” ja ”broadcasting”. Yleisesti hyväksytyjä akronyymin selityksiä ovat ”Portable On-Demand casting” ja ”Programming On-Demand casting”. ”On demand” viittaa nimenomaan siihen, että podcastit ovat ”saatavilla halutessa”. Tässä ”On demand” -ajattelussa piilee podcastin voima formaattina. Ohjelmat voidaan ladata internetistä omalle koneelle, eikä niiden kuuntelemiseen tarvita internet-yhteyttä, kun taas tavanomainen nettiradio nojaa streamaukseen. (Mervaala 2012, 3)

Streamaus eli suoratoisto on tekniikka, jossa videota tai audiota toistetaan suoraan sitä mukaan, kun sitä ladataan digitaalisina lohkoina. Materiaalia ei siis tallennu muistiin kokonaan, vaan sitä puskuroidaan. Puskurin tultua täyteen voidaan materiaalia alkaa toistamaan. Tästä syystä hitailla internetyhteyksillä lataamisen keskeytyminen tai hidastuminen keskeyttää myös toistamisen sen päästyä viimeiseen ladattuun lohkoon asti. Suoratoistettava materiaali voi olla joko suorasta lähetyksestä generoitu tai valmiista tiedostosta tehty lähetys.

Podcastiin liittyy olennaisesti timeshift- eli ajansiirtokuuntelu. Andrew Dubberin mukaan ajansiirto-ominaisuus muuttaa perinteisen radion ajatuksen, mutta on kuulijan kannalta erittäin hyödyllinen ja houkutteleva. Dubber jakaa ajansiirto-ominaisuuden kolmeen päätehtävään. Ensinnäkin yleisö voi kuunnella ohjelmaa koska haluaa, sopivaan aikaan. Ohjelmia voi kuunnella rajattomasti uudelleen, mikäli ne ovat ladattuna koneelle tai suoratoistona saatavilla. Tämä myös vähentää uusinnan tarvetta. Toinen ominaisuus on se, että ohjelma voidaan keskeyttää koska tahansa ja siihen voidaan palata koska tahansa kuulijan ollessa eri tilanteessa. Lisäksi kohtia ohjelmasta

voidaan hypätä yli. Kolmanneksi ohjelmablokkien suunnittelusta tulee huomattavasti vapaampaa. Samalla ajan käsitys muuttuu. Aamiaisohjelmaa ei enää kuunnella välttämättä aamiaisen aikaan, mikä toisaalta myös asettaa omat paineensa ohjelmia tuottaville tahoille. (Dubber 2013, 51–55)

Podcastit ovat kokonaisia ohjelmia tai ohjelmien osia, jotka latautuvat alusta loppuun tilauslaitteelle. Kun ohjelma on ladattu laitteeseen, se on kuulijan käytössä ikuisesti ja riippumatta siitä, onko kuulija internetin tai radion ulottuvilla. Podcastia voidaan pitää toisen suosituksen 2000-luvun viestinnän ilmiönä, internet-blogien, sisartuotteena (Morris et al. 2008, 11–12), sillä se yhdistää blogien välittömän tiedon jakamisen ääneen ja videoon.

Internet tekee podcastista myös äärimmäisen globaalin formaatin, sillä maakohtaiset rajoitteet eivät koske podcast-syötteitä. Samaa radio- tai televisio-ohjelman kaltaista tuotetta voidaan jakaa ympäri maailmaa, ja parhaimmillaan kansainvälisesti kuunnellut ohjelmat saattavat muodostaa ympärilleen omia, monikulttuurisia yhteisöjä. Samalla Dubber kuitenkin muistuttaa, että perinteisen broadcast-ympäristön ulkopuolelta tulevat podcastit saattavat olla laadultaan vaihtelevia eivätkä pitää kiinni sisältönsä tai tuotantoarvojen kannalta mistään rutiineista (Dubber 2013, 57–59).

2.3.1 Podcastin synty - kun ääni ja blogi yhdistettiin

Podcastin historian voidaan katsoa alkaneen 1990-luvun lopulla, kun kaksi podcastin kannalta merkittävää formaattia, mp3-ääniformaatti ja podcasteissa hyödynnettävä RSS-syötemuoto, kehitettiin. Podcastin isinä pidetään Adam Curryä ja Ron Bloomia. Curry on yksi podcastin jakeluformaatin kehittäjistä, ja hän keksi kirjoittaa RSS-koodiin audioliitteiden julkaisemisen ja lataamisen automatisoinnin mahdollistavan osan. Lisäksi entisenä Music Televisionin video jockeynä hän toi formaatille julkisuutta (Mervaala 2012 1–2).

Vuoden 2004 lopulla Curry ja Ron Bloom perustivat Podshown, sittemmin Meviona tunnetun internet-viihdeverkoston, johon kuului muun muassa podcast-jakeluverkosto, podcast-hakemisto ja Podsafe Music Network (myöhemmin MusicAlley), joka tarjosi tuhansia Creative Commons -lisensioituja musiikkikappaleita vapaasti podcastien käyttöön. Mevio lopetti toimintansa vuoden 2014 huhtikuussa (Cochrane 2014).

Vuoden 2004 aikana podcast alkoi tulla tutuksi myös suurelle yleisölle, ja samalla termi ”podcast” alkoi vakiintua. Koska ohjelman tekemiseen ei käytännössä tarvittu muuta kuin mikrofoni, tietokone ja sopiva nauhoitusohjelma, harrastaja- ja muut indie-podcastit² nousivat merkittäväksi tekijäksi globaalin podcast-rintaman synnyssä kaupallisten ohjelmien rinnalla. Seurauksena on syntynyt valtaisa kirjo podcasteja niin aihepiireiltään kuin julkaisukieltään. (Mervaala 2012, 2)

Ammattimaisesti podcasteja tuottavia tahoja ovat muun muassa monet lähetystoiminnan tahot sekä jotkut yliopistot ja muut organisaatiot. Lähtökohtaisesti podcastit ovat aina ilmaisia, mutta esimerkiksi yhdysvaltalainen New York Times myy lehteään podcast-muodossa vuotuisena tilauksena hintaan \$69.95.

Applen iTunes Store on maailman suurimpia podcast-hakemistoja. Se tarjoaa tuhansia eri ohjelmia helposti ladattavaksi suoraan iTunes-ohjelmaan. Sen kautta monet radio- ja televisioyhtiöt tarjoavat omia podcastejaan, Yle ja BBC mukaan lukien.

2.3.2 Podcast Suomessa

Podcastin historia etenee vahvasti samoja reittejä Suomessa kuin maailmalla. Suomen ensimmäinen podcast oli vuonna 2005 alkanut FcLate Netradio, jota jatkui vuoteen 2007 asti. YLE aloitti omat podcast-kokeilunsa syyskuun alussa 2005. Samoin vuoden 2005 lopulla moni kaupallinen radiokanava aloitti oman podcast-toimintansa. [Mervaala 2012, 4].

Sekä Marko Ala-Fossi että Yleisradion Tuija Aalto muistavat Wiredin vuonna 2005 julkaistun artikkelin ”Podcasting Killed the Radio Star” olleen alkulaukaus suomalaisille podcasteille. Alussa podcastista oltiin hyvin innostuneita myös Suomessa, ja Ylen podcast-kokeilut saivat positiivista palautetta.

Ei-kaupallisista ohjelmista mainittakoon vuonna 2006 alkaneet Hessu Järvisen juontama Hessun kahvila ja Henrik Anttosen (nykyisin Pii Anttonen) PodPäivä (nykyisin PodKaista). Vappuna 2006 alkoi myös Suomen pisimpään säännöllisesti ilmestynyt teknologiapodcast Puhujainkulma, jota juontaa ja tuottaa Pasi Örn. Vuonna

² Indie-podcasteilla tarkoitetaan ei-kaupallisia, usein harrastelijoiden tekemiä ohjelmia. Esimerkiksi Ylen ohjelmat eivät ole indie-podcasteja, mutta Juha Niemen ja Pii Anttosen isännöimä KinoSilmä on. Sana ”indie” juontuu englanninkielen sanasta ”independent”, mikä tarkoittaa itsenäistä.

2007 avautui Ville Säävuoren kehittämä ja hänen kanssaan Anttosen ylläpitämä Podcasthakemisto, joka listasi suomalaisia podcasteja. Anttosen mukaan podcast-yhteisö oli sen alkuvuosina tiiviisti yhteen nivottu pieni porukka, joka tapasi ja auttoi toisiaan ja kuuntelivat toistensa ohjelmia. Anttonen perusti myös Suomen ensimmäisen podcast-verkoston Radio Koskisuomi (nykyisin Podcastit.tv). (Mervaala 2012, 4)

Ylen podcast-kokeilu päättyi kesällä 2007, kun Ylen podcast-palvelut siirtyivät osaksi vakiintunutta nettiradiotarjontaa Yle Areenassa. Toukokuussa 2007 Yleisradio aloitti sen ensimmäisen varta vasten podcast-julkaisua varten luodun ohjelman Pop-Talk. Anttosen juontamassa ohjelmassa käsiteltiin musiikkia ja sen oheisilmiöitä Yleisradion populaarimusiikin johtohenkilöiden Pekka Laineen ja Jukka Haarman sekä vaihtuvien vieraiden kanssa. (Mervaala 2012, 5)

Valtaosa radiokanavista tarjoaa tätä nykyä useita ohjelmiaan podcasteina. Vaikka pääsääntöisesti ohjelmat eivät sisällä tekijänoikeussuojattua sisältöä, kuten musiikkia, alkoi Yle vuoden 2009 lopulla julkaista musiikkia sisältäviä radio-ohjelmia podcasteina yhteistyössä muun muassa Gramexin ja Teoston sekä muiden esitysoikeudenhaltijoiden kanssa. Sama trendi nähdään myös Yle Areenan sisällössä. Käytännössä kaikki Ylen oma sisältö on ladattavissa niin ääni- kuin videomuodossa. Vuonna 2008 Suomessa ensimmäisenä kaupallisia videopodcasteja alkoi tuottamaan Stara.fi-verkkolehti mainostajanaan Hartwall Jaffa. Tampereen teknillinen yliopisto puolestaan teki kokeiluja joidenkin luentosarjojen toteuttamisesta videopodcasteina keväällä 2007. (Mervaala 2012, 5).

Suomessa podcastin suosio ei missään vaiheessa ole kasvanut osaksi valtavirtaa. Aiemmassa kandidaatin tutkielmassani haastattelemani Anttonen ja Aalto molemmat olivat vuoden 2011 lopulla yhtä mieltä siitä, että kuuntelijaluvut ovat marginaalisen pieniä. Ylen Aallon mukaan kyse on niin pienistä yleisöistä, ettei Ylellä ole systemaattista seurantaa. Tuolloin Aalto kertoi, ettei Ylellä ole mitään suunnitelmia podcastien tulevaisuutta ajatellen. (Mervaala 2012, 6–7)

Neljän vuoden jälkeen tilanne ei ole muuttunut. Yleisradion Anne Haaja kertoi toukokuussa, että viime vuosina Ylellä podcastia ei olla kehitetty mihinkään suuntaan. Hänen mukaansa myöskään podcast-latauksia tai -tilaajien määriä ei seurata. Haajan

mukaan yksi podcastin ongelmista terminä on sen tilaus-pohjaisuus ja siihen liittyvät seikat. Esimerkiksi Yle Areenan kautta ladattavat radio-ohjelmat eivät ole podcasteja sinänsä, vaan ne ovat ”pelkkiä” ladattavia äänitiedostoja. Termi ”podcast” edellyttää aina tilaussyötteen ja syötteen vastaanottavan sovelluksen. Tämä on Haajan mukaan kuulijoille vaikea ymmärtää. Valtaosa ladattavista ohjelmista tuottavista tahoista ei erottele ladattavia ohjelmia podcasteista vaan kutsuu kaikkia ladattavia ohjelmia joko podcasteiksi tai ladattaviksi riippumatta siitä kumpia ne ovat.

Podcastit.tv:n indie-podcastajien luoma yhteisö osaltaan edustaa suomalaista yhteisömediaa myös Maarit Nermeksen kirjassa *Yhteisömedia* (114–116). Vuonna 2013 julkaistussa kirjassa kerrotaan suomalaisen yhteisömedian selviytyneen ja voivan edelleen suhteellisen hyvin (125). Itse oman kokemukseni pohjalta ja Anttonen kanssa vuonna 2011 tehdyn haastattelun perusteella en luokittelisi podcast-yhteisöä yhteisömedian selviytyjäksi.

Tuolloin Anttonen kuvasi tulevan viiden vuoden kehitystä varsin pessimistisesti: ”Itse suunnittelen edelleen tapaamisia, joita ei järjestetä, tempauksia, jotka jäävät huomiotta, ja ohjelmia, joita ei kuunnella. Uskon, että meininki on hyvin pitkälle samaa vielä kolmenkymmenen vuodenkin päästä. Ellei sitten käy niin että minä olen siinä vaiheessa ainoa ja hyvin säälittäväksi muodostunut podcast-instituutio, joka ei kiinnosta ketään.”

Vuonna 2015 podcast-yhteisössä on vain kourallinen aktiivisia ohjelmantuottajia. Moni vuonna 2011 podcasteja tehnyt ohjelmantuottaja on lopettanut tai vähentänyt ohjelmien tekoa merkittävästi, minä mukaan lukien. (Mervaala 2012, 7)

Stefan Möllerin (2015) mukaan podcast on edelleen lastenkengissä. Tähän mennessä tapahtuvaa kehitystä hän pitää kokeiluna muun muassa ajansiirtokuuntelussa. Möllerin mukaan podcastin lanseerauksen yhteydessä oli kuitenkin olemassa orastava ajatus siitä, että ajansiirto-kuuntelu tulee yleistymään ja tulevaisuudessa kuuntelija haluaa itse päättää, mitä kuuntelee ja milloin.

2.4 RadioDNS – hybridiradio

RadioDNS (Domain Name Service) alkoi 2000-luvun lopulla projektina, jonka tarkoitus oli alunperin yhdistää perinteinen lähetyradio ja IP-tietoliikennepakettien avulla toimitetut verkkopalvelut (RadioDNS.com 2015a).

Periaate on yksinkertainen: nykyisissä ULA-lähetyksissä lähetetään jonkin verran dataa RDS-signaalin (Radio Data System) myötä. Sen datan avulla vastaanottimet tietävät, mikä kanava ja ohjelma on kyseessä. Marko Ala-Fossin mukaan RadioDNS hyödyntäisi jatkossa pientä digitaalista kaistaa, jonka avulla lähetykseen on mahdollista liittää esimerkiksi IP-osoitteita.

”Jos ULA-lähetystä kuunnellaan vaikka älypuhelimella, lähetykseen voidaan koodata verkkosivu, joka liittyy lähetyksen sisältöön”, Ala-Fossi kertoo.

”Vastaanottava laite voi avata näitä sivuja lähetyksen mukana ja tällä tavoin voidaan laajentaa radiolähetyksen ilmaisun repertuaaria paljon. Esimerkiksi kuuntelijoille voidaan esittää jokin kysymys ja lähetyksen mukana tulee suoraan linkki, jota kautta kysymykseen voi käydä vastaamassa.”

RadioDNS voidaan liittää perinteisen analogisen ULA-radion kylkeen, se voidaan liittää myös digitaaliseen radion lisäulottuvuus, se ei tavallaan edellytä jakelutekniikalta mitään erityistä. Se ei myöskään edellytä, että kuluttajan tarvitsisi ostaa jokin erityinen vastaanotin. Hybridijärjestelmä vaatii vain pääsyn internetiin. (Ala-Fossi 2014)

Ala-Fossi pitää tärkeänä sitä, että lisäsisältö on kuitenkin nimenomaan tuotu lisäarvo. ”Radio-ohjelmaa pitää tehdä niin, että sitä voidaan kuunnella ymmärrettävästi sellaisissakin tilanteissa, joissa ei ole mahdollista nähdä mitään ohjelmasta. Mikäli ohjelman ymmärtäminen vaatii visuaalisen ulottuvuuden, kyseessä ei ole enää radio-ohjelma.”

Haastatellessani Ala-Fossia vuoden 2014 lopulla hän kertoi, ettei Suomessa ole löytynyt kiinnostusta RadioDNS:n kehittämiseksi. Nyt RadioDNS:n verkkosivuilla listataan Suomen Yle ja Radiomedia RadioDNS:n yhteistyökumppaneiksi ja tukijoiksi. (RadioDNS.org 2015c, 2015d)

Vuonna 2015 RadioDNS lanseerasi kolme suurta projektia, joiden tarkoituksena on helpottaa RadioDNS-hybridiradion käyttöönottoa maailmanlaajuisesti (RadioDNS.org 2015a). Yksi niistä on Project Logo, joka tarjoaa avointa metadataa seuraavan sukupolven broadcast-radion käyttöliittymille. Projektin verkkosivuilla kerrotaan, miten 1960-luvulla radiovastaanottimet pystyivät kertomaan, mikä radiotaajuus on kyseessä. 1980-luvulla näkyviin tulivat radiokanavien nimet. Nyt Project Logo aikoo viedä metadatan avulla radiolähetysistä saatavan tiedon pidemmälle niin älypuhelinien kuin autoradioiden näyttöjen kautta. Project Logon verkkosivuilla listataan myös maita ja tahoja, jotka tarjoavat tai aikovat jatkossa tarjota metadataa projektin käyttöön. Suomen kohdalla mainitaan YLE ja Radiomedia ja radiot.fi. (RadioDNS.org 2015c, 2015d)

Toinen RadioDNS:n projekteista on uusien teknisten standardien lanseeraaminen (RadioDNS 2015a). Toinen niistä on RadioTAG, jonka on tarkoitus määrittää interaktiivisuuden radiossa. Tarkoituksena on luoda yksinkertainen ”yhden napin painalluksen” vuorovaikutus, jonka avulla käyttäjät voivat helposti linkittää kaikki radiolaitteensa saadakseen yhdistetyn kuvan kaikista mielenkiinnonkohteistaan radiossa. Kesäkuun 3. päivänä RadioTAG Application Team julkisti kuudennen luonnoksen RadioTAGin teknisestä spesifikaatiosta. Viimeinen luonnos esitetään RadioDNS:n ohjausryhmälle heinäkuussa 2015. Toinen tekninen standardi RadioWEB antaa ohjelmatuottajille mahdollisuuden hyödyntää verkkoteknologioita, kuten HTML5, CSS3 ja Javascript, luodakseen radiokanavalle virittäytymisen laukaisemia korkealaatuisia käyttäjäkokemuksia verkkosivujen kautta. (RadioDNS.com 2015b)

Kolmas RadioDNS:n suurista projekteista on testaus- ja demonstraatioalustojen kehittäminen. ”Uuden teknologian testaaminen voi olla aikaa vievää ja kallista, joten aiomme tehdä siitä helpompaa ja halvempaa testaus- ja demonstraatioalustamme kanssa. Kehittäjät voivat automatisoida laitetestauksen, ja lähetyksiä ja palveluja tarjoavat tahot voivat varmistaa, että heidän alustansa lähettävät sisältöä ulospäin oikealla tavalla”. (RadioDNS 2015c, 2015d)

2.5 Visual Radio ja DVBH

Nokia luopui DAB-tekniikan kehityksestä ja televisioiden valmistuksesta vuonna 1996. Silti Turkuun jäänyt DVB-televisiovastaanottimien yksikkö jäi Nokian omistukseen. Tämän DVB-tekniikan päälle Nokia alkoi kehittämään uutta järjestelmää radion ja kuvan yhdistämiseksi. (Ala-Fossi 2012, 115, 118)

Marko Ala-Fossin Nokia tai muutkaan kaupalliset tahot Suomessa eivät enää olleet kiinnostuneita DABista.

”Sen sijaan kaupalliset tahot innostuivat kaikesta, mitä Nokia ehdotti”, Ala-Fossi kertoo.

”Nokia alkoi kehittämään Visual Radiota, joka oli perinteiseen ULA-järjestelmään kytketty, matkapuhelinverkkoon perustuva datasiirtojärjestelmä, jossa kännykkävastaanottimeen siirrettiin radiolähteyksen ohella matkapuhelinverkon kautta lisädataa, muun muassa artistien kuvia.”

Ala-Fossin mukaan se oli enemmänkin harjoituskierron, vaikka muun muassa SBS mainosti sitä radion seuraavana kehitysvaiheena. Samalla Nokia kehitti omaa matkapuhelintelevisiojärjestelmänsä DVBH, jonka avulla kannettaviin vastaanottimiin voitiin välittää digitaalista televisiolähetystä. Sitä varten rakennettiin erilaisia kokeellisia radiopalveluita.

”Se oli iso juttu vuosien 2005–2006 aikana, kun teimme artikkelia aiheesta. Kaikki Suomessa haastattelemamme asiantuntijat järjestään uskoivat, että Nokian tuleva järjestelmä valloittaa maailman.”

”No eihän siitä mitään tullut. Ei siihen silloinkaan muut uskoneet kuin suomalaiset. Se ei auttanut, että EU-komissio valitsi sen yhdeksi suositelluksi teknologiaksi ja Suomessa tekniikka sai vuoden insinööriyön palkinnon. Se oli oikea vastaus väärään kysymykseen. Insinöörit onnistuivat ratkaisemaan ongelman, jonka he olivat itselleen asettaneet. Tekniikalle ei ollut kysyntää.”

Ala-Fossin mukaan epäonnistuneen kokeilun jälkeen Suomessa ei ole ollut liiemmin kiinnostusta mihinkään uuteen tekniikkaan. Kiinnostus esimerkiksi hybridiradioon on myös vielä varsin vähän dokumentoitua.

3. UUSI RADIO VANHAN RINNALLA

Näillä näkymin FM-radio ei ole kuolemassa ihan lähiaikoina. Radion uudet muodot ovat enemmänkin nousemassa vahvaksi osaksi radiosisältöä tarjoavien tahojen ylimääräisistä palveluista perinteisen radion rinnalla. Myös radion kuuntelemisen muoto elää jatkuvaa murrosta ja on siirtymässä nuorempien sukupolvien mukana enemmän ja enemmän verkkoon. Toki, kuten Stefan Möller haastattelussani huomautti, internet-kuuntelun luvut ovat yhä varsin pieniä verrattuna analogisen radion kuunteluun. Vielä pienempi osa käyttää radion kuuntelemiseen älypuhelimia tai muita älylaitteita.

Tässä kappaleessa käsittelen radion uusia muotoja analogisen radion rinnalla, niiden risteymäkohtia ja eroavaisuuksia sekä vanhan korvaamisen mahdollisuutta. Ensimmäisessä kappaleessa keskityn internetin tarjoamiin mahdollisuuksiin ja toisessa pohdin analogisen ja digitaalisen radion suhdetta.

3.1 Internet

Viimeistään 2010-luvulla internet on alkanut vaikuttaa myös radion kuuntelemistottumuksiin. Radion kuuntelemisen käsitettä on syytä pohtia: Onko radion kuunteleminen internetissä sama asia kuin sen kuunteleminen perinteisellä radiovastaanottimella? Entä onko internet-kuuntelu digitaalisen radion kuuntelua, koska internetin välityksellä kuunnella lähetyks on digitaalisessa muodossa?

Itse käsitän radion kuuntelun toistaiseksi niin, että se tapahtuu reaaliajassa formaatista riippumatta. Se voi olla analoginen, digitaalinen tai internetin välittämä suoratoistolähetyks, kunhan se on reaaliaikainen lähetyks. Tämä rajaa pois podcastit, ajansiirtokuuntelun ja Yle Areenan kaltaisista palveluista ohjelmien kuuntelemisen jälkikäteen. Ei-suoran radio-ohjelman kuuntelemisen nimeäisin nimenomaan ”radio-ohjelman kuuntelemiseksi”. Radion kuunteleminen on siis kuuntelijasta riippumattomasti etenevän lähetyksen kuuntelua. Lähetyksajasta riippumatonta radio-ohjelman kuuntelemista en laske suoraan radion kuuntelemiseksi.

3.1.1 Suoratoisto

Streaming- eli suoratoistokuuntelemisella voidaan tarkoittaa sekä radiolähetyksen kuuntelemista reaaliajassa esimerkiksi Yle Areenan kautta sen kanavakohtaisilta sivuilta että radio-ohjelman kuuntelemista jälkikäteen Yle Areenan ohjelmakohtaisilta sivuilta. Määrittävä tekijä on se, että suoratoisto ei lataudu kuuntelijan omalle päätelaitteelleen, kuten älypuhelimeen tai tietokoneelle, vaan kuunteleminen tapahtuu suoraan palveluntarjoajan kanavan kautta. Jälkikäteen suoratoistettavia ohjelmia voi koskea tarkemmat tekijänoikeudelliset rajoitteet, mistä syystä esimerkiksi moni musiikkiohjelma ei ole saatavilla sen lähetyksajan ulkopuolella.

Valtaosa radiokanavista tarjoaa internetin suoratoistolähetyksissään FM-radion kanssa identtistä ohjelmaa. Jos autolla ajaessa FM-vastaanottimen kautta kuunneltua ohjelmaa haluaa jatkaa vielä ajomatkan päätyttyä, voi kuulija vain virittää älypuhelimensa oikean kanavan kohdalle.

Suomessa viime vuonna lanseerattu Radiot.fi tuo lähes kaikki Yleisradion ja kaupallisten tahojen radiokanavat internetin välityksellä kaikkien saataville. Palvelua voi käyttää niin internetselaimen kuin älylaitesovellusten kautta. Radiot.fi toimii hyvin yksinkertaisesti ja helposti: haluttu kanava valitaan klikkaamalla sitä. Kanavakohtaisista ohjelmatiedoista voi myös valita omat suosikkinsa ja asettaa sovelluksen muistuttamaan suosikkiohjelman lähetyksestä. Myös Irlannissa on lanseerattu vastaavanlainen Radioplayer -sovellus, joka yhdistää kaikki RTÉ:n FM-kanavat ja 34 itsenäistä radiokanavaa ympäri Irlantia. (Radiomagonline.com 2015)

Periaatteessa radio-ohjelmien suoratoistokuuntelemista on myös esimerkiksi YouTubeen ladattujen radio-ohjelmien kuunteleminen. Muun muassa Linnunradan käsikirja liftareille ja moni muu radiokuunnelma löytyy YouTubesta kuunneltavaksi, joskin laittomasti sinne ladattuna.

3.1.2 Ladattava sisältö

Ladattavilla ohjelmilla tarkoitan käytännössä mitä tahansa radio-ohjelmia tai radio-ohjelmien osia, jotka kuuntelijan on mahdollista ladata internetin välityksellä omaan käyttöönsä ja kuunnella koska tahansa, myös silloin, kun internet-yhteyttä ei ole saatavilla. Tähän lukeutuvat tilauspohjaiset podcastit, mutta myös esimerkiksi kaikki Yle Areenan ladattava sisältö. Lähes kaikki Ylen oma radiotuotanto on saatavilla myös ladattavaksi.

Mikäli ladattavat ohjelmat ovat olleet alun perin radio-ohjelmia, tulevat ne aina saataville vasta ohjelman alkuperäisesityksen jälkeen. Mikäli kyseessä on puolestaan esimerkiksi vain verkossa julkaistava podcast-ohjelma, kokemus ohjelmasta muuttuu. Ennalta sovittu lähetysaika tuo ohjelmalle oman yhteisöllisyyden tunteen ja voi esimerkiksi rohkaista antamaan palautetta liveohjelmaan.

Ladattavien radio-ohjelmien tekijänoikeudelliset seikat nousevat vielä suurempaan osaan kuin suoratoistettavassa sisällössä. Periaatteessa musiikkiohjelmia lataavat kuuntelijat saavat ilmaista musiikkia omaan käyttöön. Ladattavaan sisältöön on toki mahdollista yhdistää DRM-suojaus, jolla ladattavan sisällön käyttöä voidaan rajoittaa esimerkiksi ajallisesti tai toimimaan vain tietyn ohjelman sisällä.

3.2 Digitaalinen vastaan analoginen

Digitaaliset televisiolähetykset ovat olleet Suomessa arkipäivää jo kahdeksan vuoden ajan ja harva enää haikailee analogisten televisiolähetysten perään. Analogisella radiolla on sen sijaan omat puolustajansa digitaalistuvassa maailmassa. Edellä DAB-radiota käsitelleessä kappaleessa esiteltiin monia mielipiteitä niin digitaalisen kuin analogisen radion puolesta. Tässä kappaleessa käsitelen kootusti tätä vastakkainasettelua.

Analogisen radion puolesta nostetaan monesti esiin sen edullisuus ja kustannustehokkuus. Radioverkot eivät myöskään kaadu suuren käyttäjämäärän vuoksi. Tämän seikan nostivat esiin niin haastattelemanani Marko Ala-Fossi kuin myös

Ruotsin kulttuuri- ja demokratiaministeri Alice Bah Kuhnken (Kuhnke 2015) DAB-radiota käsittelevässä kappaleessa. FM-radio on katastrofi- ja hätätapauksissa hyödyllinen ja tehokas tiedotusväline, ja se on edelleen äärimmäisen tärkeä esimerkiksi Afrikan ja Aasian maissa.

Digitaalisuuteen siirtymistä perustellaan usein sen paremmalla äänenlaadulla ja periaatteessa rajattomalla kaistalla. Norjan kulttuuriministerin Thorhild Widveyn mukaan digitalisaatio luo suuremman diversiteetin radiokanaviin saavuttaen kuuntelijat maanlaajuisesti (Redjeringen.no 2015). Paremmat tekniset ominaisuudet ja suurempi määrä erilaisia radiokanavia ei kuitenkaan poista sitä ongelmaa, mikä suurimmassa osassa maita on: digitaalisella radiolla ei ole tarpeeksi kuuntelijoita. Tämä voi johtua siitä, että digitaalisen radion peitto ei ole tarpeeksi suuri tai, että kuluttajat tai valtio eivät halua sijoittaa uusiin vastaanottimiin ja lähetystekniikoihin.

4. JOHTOPÄÄTELMIÄ JA TULEVAISUUDENKUVIA

Tässä kappaleessa käyn läpi niin haastateltavien kuin tutkielmassa esiin nousseiden seikkojen kautta mahdollisia skenaarioita radion tulevaisuudesta. Kappaleen lopussa huomioin myös osaltaan radion kanssa kilpailevat maksulliset verkkosuoratoistopalvelut mukaan lukien 30. kesäkuuta 2015 julkaistun Apple Musicin.

4.1 Millainen radio on tulevaisuudessa?

Radion tulevaisuus ei välttämättä ole mikään toisessa kappaleessa luetelluista radion uusista muodoista. Se on selvää, että analogisen radion rooli on muuttunut paljon viimeisen 30 vuoden aikana ja tulee muuttumaan yhä enemmän. Silti se ei ole kuolemassa pois, vaikka Norja sulkeekin ensimmäisenä maailmassa maan FM-verkoston vuonna 2017. Valtaosa muusta maailmasta pitää yhä FM-verkkoa äärimmäisen tärkeänä.

Vuonna 2007 Digitodayn Kalevi Nikulaisen artikkelissa *Analoginen radio elää vielä pitkään* analogiselle radiolle povattiin vankkaa asemaa ainakin seuraavan vuosikymmenen puoliväliin, jota nyt siis elämme. Nikulaisen artikkelissa viitattiin valtiotieteiden tohtori Pentti Kemppaisen tekemään selvitysmuistioon, jonka mukaan radion parissa vietetään päivittäin enemmän aikaa kuin minkään muun median parissa. Silti perinteisten medioiden asema on hämärtyvässä. Artikkelin esittämä kysymys ”pysyykö radiokaan radiona vai kuunnellaanko sitä tulevaisuudessa aivan uusilla alustoilla ja laittella” on nyt ajankohtaisempi kuin koskaan ennen. (Digitoday.fi 2007e)

Marko Ala-Fossin (2014) mukaan radion tulevaisuus on todennäköisesti hybridimuodossa.

”Enemmän olemme menossa ”sekä - että” -maailmaan kuin ”joko - tai” -maailmaan Broadcastingilla on niin paljon vahvuuksia, radioverkot toimivat eivätkä kaadu käyttäjämääristä, ovat kohtuullisen edullisia, kustannustehokkaita isojen joukkojen yhtäaikaiseen palvelemiseen. En usko, että mikään mobiiliverkkopohjainen palvelu pyyhkäisee noin vain broadcast-tyyppisen radion pois kuvioista. Kaikenlaiset sen rinnalla olevat lisäpalvelut lisäävät merkitystään ja kenties suosiotakin.”

Ala-Fossi puhuu myös mahdollisesta ”fiksusta vastaanottimen”, joka toimisi käytännössä kuin tallentava digiboksi, mutta radiolle.

”Sen avulla käyttäjä voisi koota oman kanavansa. Käyttäjä voisi tilata tietyt ohjelmat, jotka tulevat vastaanottimeen. Ne voivat tulla verkosta tai ne voidaan tallentaa FM-lähetyksistä. Palvelu kokoaa niistä sellaisen paketin, jonka käyttäjä haluaa.”

Myös Möller (2015) näkee radion tulevaisuuden olevan nimenomaan hybridiformaateissa, ja vastaanottimena voi olla esimerkiksi juuri matkapuhelin. Tulevaisuuden radiolähetysten hän visioi käyttäytyvän matkapuhelinverkon tavoin, vaihtuen saumattomasti tukiasemasta toiseen, mutta radion tapauksessa vaihdos tapahtuisi teknologioiden välillä. Jos esimerkiksi autoa ajava radion kuuntelija ajaa maan alle parkkihalliin, vaihtuisi lähetys FM-taajuuksilta internetradioon, koska FM-signaali ei kantaisi enää maan alle.

”Radio digitalisoituu, kyllä, mutta en usko siihen, että kyseessä olisi pelkästään FM-signaalin korvaava teknologia vaan radion on oltava läsnä kaikissa niissä laitteissa, joita ihminen käyttää kommunikaatioon”, Möller sanoo.

Hänen mukaan moni jo kokee verkkostreamin kuuntelemisen digitaalisena kuunteluna. Digitaalisen kuuntelun määritelmä elää, kuten aiemmissa kappaleissa todettiin.

Möllerin mukaan kuuntelijat määrittävät kuuntelutottumuksillaan sen, mistä teknologiasta tulee lähetykskanava. Nykyisin radio-ohjelmia tuottavat tahot joutuvat mukautumaan kuluttajiin eikä toiste päin. Tästä syystä myöskään DABin kaltaiset formaatit eivät menesty, sillä ne vaativat liikaa kuluttajalta.

”En usko, että tulevaisuudessa ihmiset menevät kauppaan ostamaan radiovastaanotinta vaan he ostavat jonkin muun välineen kommunikaatioon ja olettavat, että niistä löytyy kaikki tarvittavat palvelut, joista yhden pitäisi olla radio. Jos me ei olla siellä, niin sama sisältö hankitaan muita palveluita pitkin”, Möller ennustaa.

Tulevaisuuden radio on kuluttajavetoista. Tällä hetkellä maailmasta ei löydy yhtä standardia, jonka taakse kaikki menisivät.

4.2 Uusi kilpailu internetissä

Radio on aina ollut vahvasti kytkeytynyt musiikkiin. Instituutiona radiolla on myös pitkä perinne trendinluojana niin kulttuurisessa kuin sosiaalisessa mielessä (Dubber 2013, 74–76). Tilaukseen pohjautuvat internetin musiikkipalvelut ovat viimeisen kymmenen vuoden aikana nousseet vahvoiksi radion kilpailijoiksi. Uutta musiikkia ei enää tarvitse odottaa kuulevansa radiokanavilta, kun käyttäjä voi vain hakea sitä Spotifyn, Pandoran, Tidalin ja Apple Musicin kaltaisista palveluista.

Spotifyn sisältämä radio-ominaisuus antaa kuulijalle mahdollisuuden kuunnella esimerkiksi haluamansa genren tai vuosikymmenen musiikkia, joka valitaan näennäisen satunnaisen algoritmin kautta. Tämän lisäksi Spotifysta löytyy tuhansittain käyttäjien ja ammattimaisten kuraattorien luomia soittolistoja. Mainos-aspektia

korostaa vielä ilmaisversion mukana tulevat ajoittaiset mainokset. Lisäksi monet radiokanavat ovat alkaneet luoda omia Spotify-soittolistojaan (Radionova.fi 2015).

Suomalaisille vähemmän tutussa Pandora-palvelussa on myös paljon vaikutuksia radiosta. Vuonna 2000 avattu palvelu oli tunnettiin alun perin nimellä Pandora Internet Radio. Musiikin suoratoiston lisäksi se tarjoaa automatisoituja suosituksia kuuntelijalle. Palvelu toimii Yhdysvalloissa, Australiassa ja Uudessa-Seelannissa.

Yhdysvaltalaisen Corinne Loiaconon vuoden 2014 julkaistussa Spotifyn ja Pandoran analyysissä Loiacono kertoo molempien olevan päteviä internetradiopalveluita. Silti hänen mukaansa molemmilla olisi parannettavaa nimenomaan palveluiden radio-ominaisuuksissa. Loiaconon suorittamassa tutkimuksessa kumpikaan palveluista ei pystynyt tarjoamaan käyttäjille lauluja, joita käyttäjät halusivat kuulla. Spotifyn laajemmat ominaisuudet kuitenkin auttoivat löytämään mieluista musiikkia Pandoraa paremmin. [Loiacono 2014, 21]

Vuoden 2015 keväällä uudelleenlanseerattu suoratoistopalvelu Tidal kilpailee Spotifyn ja Pandoran kanssa toistaiseksi huonolla menestyksellä (Kuittinen 2015), vaikka se tarjoaakin häviötöntä, korkealaatuista musiikkia. Myös Tidal sisältää kuratoituja soittolistoja, minkä lisäksi myös monet huippuartistit ja yhtyeet ovat luoneet omia soittolistojaan palveluun ja ovat mukana aktiivisesti palvelun kehittämisessä.

Niinikään keväällä 2015 Apple julkisti oman Apple Music -palvelunsa kilpailijaksi Spotifylle. Palvelu avattiin maailmanlaajuisesti 30. kesäkuuta. Vaikka iTunes Radio on ollut jo pitkään olemassa, Apple Music yhdistää ensimmäistä kertaa Spotifysta tutun musiikin suoratoistamisen ja juonnetun radio-ohjelman.

Applen omistama radiopalvelu, viime vuonna lanseerattu Beats 1 -radiokanava (aiemmin Beats Music) tarjoaa palvelun käyttäjille suoran radiolähetyksen, jota lähetetään vuorokauden ympäri kolmesta eri studiosta Los Angelesissa, New Yorkissa ja Lontoossa. Jokaisella studiolla on oma radiojuontajansa, minkä lisäksi kanavalla tulee vierailemaan lukuisia vierailijajuontajia, kuten alkuperäisen Beats Musicin lanseeraaja ja tunnettu musiikkituottaja Dr Dre, Elton John, Pharrell Williams ja Drake. (Dredge 2015)

The Guardianin artikkelin ”Apple Music launches to take on Spotify – and traditional radio” (2015) mukaan Apple Musicin julkistus lisää kilpailua markkina-alueella huomattavasti. Kaikkien alan yritysten on pystyttävä vastaamaan suurimpaan suoratoistomaailman haasteeseen: kuinka vakuuttaa muusikot ja lauluntekijät siitä, että juuri heidän liiketoimintamallinsa on artistille tai yhtyeelle paras vaihtoehto. (Dredge 2015)

Apple on aiemmin pystynyt vakiinnuttamaan asemansa maailman suurimpana podcastien jakeluverkostona (Mervaala 2012, 2). Vielä on aikaista sanoa, miten paljon Apple Musicin mukaan tuleminen suoratoistopalvelujen kilpailuun vaikuttaa perinteisen radion kuuntelemiseen.

Radion kuuntelijoille suureksi kysymykseksi voi myös nousta hinta. Onko kuluttaja valmis maksamaan kymmentä euroa kuussa radiosta? Kynnys alkaa maksamaan radiosisällöstä on suomalaisella yleisöllä Möllerin mukaan suuri, mutta esimerkiksi yhdysvaltalainen SiriusXM on tarjonnut maksullisia satelliittiradiokanavia 10–20 dollarin kuukausimaksulla jo 2000-luvun alusta alkaen (SiriusXM.com).

5. YHTEENVETO

Tällä hetkellä radion uusissa muodoissa on useita eri seurannan kohteita, joita on syytä pitää silmällä tulevaisuuden tutkimuksia ajatellen. Digitaalisen radion tulevaisuus on yksi ilmeisimmistä, mutta uskon, että internetin tarjoamien palveluiden merkittävyys kasvaa ainakin kuluttajien silmissä digitaalisen radion tarjoamien etujen ohi lähitulevaisuudessa.

Sen vuoksi Radiot.fi ja vastaavat palvelut nousevat tärkeämmiksi, minkä lisäksi Spotifyn ja Apple Musicin kaltaiset, radiolta paljon lainaavat kaupalliset palvelut saattavat viedä yleisöä pois perinteisen radion kuuntelusta. Lisäksi hybridiradion merkitys on vielä epäselvä RadioDNS-projektin ollessa vielä suhteellisen alkutekijöissä.

Itse en koe perustelluksi FM-radion sulkemista. Sen sijaan internet- ja digitaaliradio kulkevat mitä loistavimmin FM-radion rinnalla. Radion uusista muodoista itselleni pitkään läheisin oli podcast, mutta Yle Areenan kaltaisten palveluiden saavuttua älypuheliin podcastien kuunteleminen on vähentynyt huomattavasti. Nykyisin

kannettavat internetyhteydet ovat niin helposti saatavilla ja edullisia, että tarve ladata ohjelma omalle laitteelle tulee vastaan harvoin.

Hybridiradion toivoisin ottavan tuulta alleen, vaikka RadioDNS on vielä kaukana käyttäjäystävällisestä tuotteesta. Radion on edettävä kuluttajan ehdoilla. Molempien Ala-Fossin ja Möllerin mainitsema hybridi, ”sekä ja että” -mallinen radio tallennusominaisuuksilla ja ajansiirto-ominaisuudella kuulostaa houkuttelevalta tavalta kuluttaa radiota.

Sama ”sekä ja että” sopii mielestäni myös radion kuuntelun ja radio-ohjelman kuuntelun erotteluun. Tiettyyn aikaan lähetetty suora lähetys pitää sisällään oman yhteisen, jaetun kokemuksensa. Saman ohjelman myöhemmin kuunteleminen tarjoaa puolestaan mahdollisuuden sekä kokea ohjelma uudelleen, mutta myös keinon jakaa pitämäänsä ohjelmaa kätevästi internetin välityksellä vaikkapa linkittämällä sen sosiaaliseen mediaan. Lähetysajallinen ja -ajaton radio tukevat toisiaan.

Mitä tulee diskurssisotaan radion termistä, Dubberin (2013, 176) mielestä ei ole mitään väliä, miksi radiota kutsutaan. Myös spekulatiot ”radion kuolemasta” ovat turhia. Mikään mediamuoto ei koskaan kuole vaan ennemminkin muuntuu toisenlaiseksi, uudemmaksi mediaksi. Radion kuolemaa ei pidä pelätä eikä sillä ole konseptina mitään erityisen hyödyllistä merkitystä. Mielestäni tämä on varsin pätevä tiivistys.

LÄHTEET

HAASTATTELUT

Ala-Fossi (2014), Marko, haastattelu 24.11.2014.

Haaja, Anne (2015), haastattelu 26.5.2015.

Hagerup, Mari (2015A), sähköpostikirjeenvaihto 14.8.2015

Möller, Stefan (2015), haastattelu 19.3.2015.

KIRJAT JA ARTIKKELIT

- Ala-Fossi, Marko; Lax, Stephen; O'Neill, Brian; Jauert, Per; Shaw, Helen (2008), *The Future of Radio is Still Digital—But Which One? Expert Perspectives and Future Scenarios for Radio Media in 2015*, *Journal of Radio and Audio Media* 15, 1 (2008), 4 – 25.
- Ala-Fossi, Marko (2012), *For Better Pictures on Radio: How Nokia's Efforts for Multimedia Radio Have Shaped the Radio Landscape in Finland*. Teoksessa: Hendricks, John Allen (toim.). *The Palgrave Handbook of Global Radio*. Basingstoke: Palgrave Macmillan. 2012. 109-128.
- Ala-Fossi, Marko (2008) *Missing pictures? Understanding broadcast radio visualization, in the panel "Extending Radio - Improving Radio?" at the European Communication Conference in Barcelona, November 25-28, 2008*
- Dubber, Andrew (2013), *Radio in the Digital Age*. Cambridge: Polity.
- Jauert, Per & Ala-Fossi Marko (2008) *Nordic Radio in the Digital Era*. Teoksessa Carlson, Ulla (toim). *Radio, TV & Internet in the Nordic Countries: Meeting the Challenges of the New Media Technology*. Nordicom, Göteborgs universitet, 65– 87.
- Kapiainen-Heiskanen, Päivi (2003), *Miten verkkomedia syntyy – Tapaus Nettiradio Mikaeli*, Pro gradu –tutkielma, 176 s., 12 liites. Tiedotusoppi, Heinäkuu 2003, Tampereen yliopisto.
- Lax, Stephen; Ala-Fossi, Marko; Jauert, Per & Shaw, Helen (2008) *DAB: the future of radio? The development of digital radio in four European countries*
- Lax, Stephen (2014), *The failure of a 'success story': digital radio policy in the UK*, School of Media and Communication, University of Leeds, UK
- McKinney Dani; Dyck, Jennifer L. & Luber Elise S. (2009), *iTunes University and the classroom: Can podcast replace professors?*, *Computers & Education* 52, 3 (2009), 617 - 623.
- Mervaala, Erkki (2012), *Podcastin nykytila ja tulevaisuus Suomessa*. Teoksessa Mäkinen, Erkki (toim.). *Tietojenkäsittelytieteellisiä tutkielmia - Talvi 2012*. Tampereen yliopisto, 1–22. Saatavilla: http://www.uta.fi/sis/reports/index/R12_2012.pdf
- Morris, Tee; Terra Evo & Tomasi, Chuck (2008), *Podcasting for Dummies*. 2 edition, For Dummies.
- Nermes, Maarit (2013), *Yhteisömedia - Yli 40 vuotta kansalaisviestintää Suomessakin*, Nomerta Kustannus.

ELEKTRONISET LÄHTEET

a516digital (2015). *Analogue radio licences extended*. a516digital, 2015. Saatavilla: <http://www.a516digital.com/2015/03/analogue-radio-licences-extended.html> [Viitattu 10.5.2015]

Cochrane, Todd Cochrane (2014). *Mevio Pulls the Plug!*, Podcasternews.com, 2014 Saatavilla: <http://podcasternews.com/2014/04/10/mevio-pulls-the-plug/> [Viitattu 20.4.2015]

Digitalradio Sverige FM (2015). *Början på slutet för DAB-radio i Danmark?*. Digitalradio Sverige FM, 2015. Saatavilla: <http://digitalradion.blogspot.se/2015/02/borjan-till-slutet-for-dab-radio-i.html> [Viitattu 19.4.2015]

Digitalradio FM Europe (2015). *No FM Switch-off in South Africa*. Digital Radio FM Europe, 2015. Saatavilla: <http://digitalradioinsider.blogspot.fi/2015/05/no-fm-switch-off-in-south-africa.html> [Viitattu: 10.6.2015]

Digitoday.fi (2013). *Yle tuo suorat televisiolähetykset nettiin*. Digitoday.fi, 2013. Saatavilla: <http://www.digitoday.fi/viihde/2013/04/22/yle-tuo-suorat-televisiolahetykset-nettiin/20135800/66> [15.4.2015]

Digitoday.fi (2014). *Eikö radiosta muka löydy kuunneltavaa? Täältä löytyy*. Digitoday.fi, 2014. Saatavilla: <http://www.digitoday.fi/viihde/2014/10/27/eiko-radiosta-muka-loydy-kuunneltavaa-taalta-loytyy/201414897/66> [Viitattu 20.6.2015]

Dredge, Stuart (2015). *Apple Music launches to take on Spotify – and traditional radio*. The Guardian, 2015. Saatavilla: <http://www.theguardian.com/technology/2015/jun/30/apple-music-launch-spotify-radio> [30.6.2015]

Drm.org (2015A). *About us*. Drm.org, 2015. Saatavilla: <http://www.drm.org/> [Viitattu 15.4.2015]

Drm.org (2015b). *Minister of State in the Prime Minister's Office (PMO) Jitendra Singh today inaugurated the 300 kilowatt DRM High Power Transmitter of 'Radio Kashmir' in Jammu*. Drm.org, 2015. Saatavilla: <http://www.drm.org/?p=3903> [Viitattu 15.6.2015]

Hagerup, Mari (2015B). *Norway to switch off FM in 2017*. Saatavilla: <http://radio.no/2015/04/norway-to-switch-off-fm-in-2017/> [Viitattu 20.4.2015]

Holm, Rikke Akselbo (2015). *Alle DRs radiokanaler er nu fuldt ud digitale*. DK, 2015. Saatavilla: <https://www.dr.dk/drpresse/artikler/2015/03/02/142401.htm> [Viitattu 27.4.2015]

Holopainen, Reijo (2002). *Suomessa toimii enää yksi kaupallinen nettiradio*. Digitoday.fi, 2002. Saatavilla: <http://www.digitoday.fi/viihde/2002/05/06/suomessa-toimii-ena-yksi-kaupallinen-nettiradio/20024976/66> [Viitattu 15.4.2015]

Jansson, Panu (2014). *Ysärinetti – suomalaisen internetin varhaishistoria*. City, 2014. Saatavilla: <http://www.city.fi/kulttuuri/ysarinetti+suomalaisen+internetin+varhaishistoria/8342> [Viitattu 20.5.2015]

Kallio, Jari (1996). *YLEn radioutiset Internetiin*. IT-viikko, 1996. Saatavilla: <http://www.itviikko.fi/desktop/1996/10/01/ylen-radioutiset-internettiin/1996265/7> [Viitattu 25.4.2015]

Kalliokoski, Tommi (2003). *Nettiradiot kasvattavat suosiotaan*, Digitoday.fi, 2003. Saatavilla: <http://www.digitoday.fi/data/2003/04/28/nettiradiot-kaqvattavat-suosiotaan/20036700/66> [Viitattu 15.4.2015]

Karvonen, Anita (2015). *DAB-radio pantiin jäihin*. SVT, 2015. Saatavilla: <http://www.svt.se/nyheter/utiset/dab-radio-pantiin-jaihin> [Viitattu 24.6.2016]

Karvonen, Tuomas (2007). *Yle keskittää kaiken nettistreamingin Areenaan*. Digitoday.fi, 2007. Saatavilla: <http://www.digitoday.fi/viihde/2007/06/15/yle-keskittaa-kaiken-nettistreamingin-areenaan/200714973/66> [Viitattu 15.4.2015]

Kennedy, John (2015). *Ireland's FM radio switch-off won't be happening any time soon*. Silicon Republic, 2015. Saatavilla: <https://www.siliconrepublic.com/comms/2015/04/29/irelands-fm-radio-switch-off-wont-be-happening-any-time-soon> [Viitattu 10.6.2015]

Kuhnke, Alice Bah (2015). *”Regeringen stoppar övergången till DAB-radio”*. Svenska Dagbladet, 2015. Saatavilla: <http://www.svd.se/regeringen-stoppar-overgangen-till-dab-radio> [Viitattu 24.6.2015]

Kuittinen, Tero (2015). *The numbers don't lie: Jay-Z's Tidal music service is already a spectacular flop*. Bgr.com, 2015. Saatavilla: <http://bgr.com/2015/04/21/tidal-vs-pandora-vs-spotify/> [Viitattu 28.6.2015]

Kum.dk (2015). *Lukning af FM-båndet kan udskydes*. Kum.dk, 2015. Saatavilla: <http://kum.dk/nyheder-og-presse/pressemeddelelser/nyheder/lukning-af-fm-baandet-kan-udskydes/1/1/> [15.5.2015]

Laine, Jyrki (2001). *Nettiradiot keskeyttivät lähetyksensä*. Digitoday.fi, 2001. Saatavilla: <http://www.digitoday.fi/viihde/2001/10/19/nettiradiot-keskeyttivat-lahetyksensa/20018333/66> [Viitattu: 15.4.2015]

Linnake, Tuomas (2008) *Yle Areenan formaatti vaihtuu*. Digitoday.fi, 2008. Saatavilla: <http://www.digitoday.fi/data/2008/09/09/yle-areenan-formaatti-vaihtuu/200823444/66> [Viitattu: 15.4.2015]

McCarthy, John (2015). *Building blocks not yet in place for DAB radio switchover, admits comms minister Ed Vaizey*. The Drum, 2015. Saatavilla: <http://www.thedrum.com/news/2015/03/09/building-blocks-not-yet-place-dab-radio-switchover-admits-comms-minister-ed-vaizey> [Viitattu 19.4.2015]

- Media.org (2015). *Museum*. Media.org, 2015. Saatavilla: <http://museum.media.org/radio/> [Viitattu 14.4.2015]
- Mäki, Matias (2007). Radiokanavien nettilähetyksille näytettiin vihreää valoa. Digitoday.fi, 2007. Saatavilla: <http://www.digitoday.fi/viihde/2007/06/26/radiokanavien-nettilahetyksille-naytettiin-vihreaa-valoa/200715788/66> [Viitattu 15.4.2015]
- Nikulainen, Kalevi (2009). *70 prosenttia suomalaisista kuuntelee radiota kännykästä*. Saatavilla: <http://www.digitoday.fi/viihde/2009/01/29/7-prosenttia-suomalaisista-kuuntelee-radiota-kannykasta/20092518/66> [Viitattu 15.4.2015]
- Nikulainen, Tero (2007). *Analoginen radio elää vielä pitkään*. Saatavilla: <http://www.digitoday.fi/yhteiskunta/2007/11/22/analoginen-radio-elaa-viela-pitkaan/200729638/66> [Viitattu 25.6.2015]
- Poutanen, Petro (2007). Yle uittaa verkkoon kaikki ohjelmat. Digitoday.fi, 2007. Saatavilla: <http://www.digitoday.fi/viihde/2007/07/04/yle-uittaa-verkkoon-kaikki-ohjelmat/200716378/66> [Viitattu 15.4.2015]
- RadioDNS.org (2015a). *News*. Saatavilla: <http://www.radiodns.org> [Viitattu 14.4.2015]
- RadioDNS.org (2015b). *RadioTAG draft 6 published*. RadioDNS.org, 2015. Saatavilla: <https://radiodns.org/news/2015/06/03/radiotag-draft-6-published/> [Viitattu 5.6.2015]
- RadioDNS.org (2015c). *Project Logo*. RadioDNS.org, 2015. Saatavilla: <https://radiodns.org/get-involved/project-logo/> [Viitattu 28.6.2015]
- RadioDNS.org (2015d). *Project Logo Rollout*. RadioDNS.org, 2015. Saatavilla: <https://radiodns.org/get-involved/project-logo/project-logo-rollout/> [Viitattu 28.6.2015]
- Radiomagonline.com (2015). *Ireland: New Radioplayer App, and No Plans To Cease FM*. Radiomagonline.com, 2015. Saatavilla: <http://www.radiomagonline.com/around-the-world/0020/ireland-new-radioplayer-app-and-no-plans-to-cease-fm/36497> [10.6.2015]
- Radio Nova (2015). Saatavilla: <http://www.radionova.fi/listat/spotify/> [Viitattu 25.6.2015]
- Regjeringen.no (2015). *Radio Digitalization happens in 2017*. Regjeringen.no, 2015. Saatavilla: <https://www.regjeringen.no/en/aktuelt/radio-digitisation-in-2017/id2406145/> [Viitattu 20.4.2015]
- Reseke, Louise (2015). *Danske Medier advarer mod politisk radio-retræte*. Mediawatch, 2015. Saatavilla: <http://mediawatch.dk/Medienyt/Radio/article7402468.ece> [Viitattu 19.4.2015]
- Sabel, Les (Dr.) (2015). *Overview of the DAB+ System*. World Dab, 2013. Saatavilla: http://www.worlddab.org/public_document/file/442/DAB_Overview_2013.pdf

SiriusXM.com (2015). Our Most Popular Packages, 2015. Saatavilla: <http://www.siriusxm.com/ourmostpopularpackages>

Vaalisto, Heidi (2007). *Nettiradiot alkavat soida Suomessa*. Digitoday.fi, 2007. Saatavilla: <http://www.digitoday.fi/viihde/2007/06/27/nettiradiot-alkavat-soida-suomessa/200715812/66> [15.4.2015]

WREK (2015). *About WREK*. WREK, 2015. Saatavilla: <http://www.wrek.org/> [Viitattu 25.4.2015]

WXYC (2015). *Simulcast*. WXYC, 2015. Saatavilla: <http://wxyz.org/about/simulcast> [Viitattu 25.4.2015]